

quæ ex voto ad sacra Palæstina recuperanda loca conferre tenebatur, in Romanos Pontifices convertit. Graves in primis cum Innocentii tertii successore Honorio tertio simultates gessit, quas postmodum adversus Gregorium nonum profectus est, universamque factionibus & bellis laceravit Italiam, donec momento isto & urgente copias in Syriam eduxit; ubi nullo commisso prælio Jerosolymam a Saracenorum Calipha recepit, dicit tantum causa, & specie tenus, inita cum illo turpi pactio.

2. Hinc regressus in Occidentem complures Ecclesie Romanæ terras, qua prodictionibus, qua Marte aperto invadit: adeo ut majore Piceni & Latii parte occupata Romam ipsam obsidione cinxerit, & quoque Romanorum in ejus cedere potestatem, vel gladio vel laqueo interemerit, omnem Italiam hostilibus armis depopulatus sit, excitata in hoc ipsum & promotâ sibi adherentium factione, cui *Gibellinorum* nomen inditum: qui vero in antiquo Romanæ Sedis obsequio perseverabant, nomen habuere *Guelphorum*. Primas belli molitiones & impetus Fridericus excitatis sibi addictorum partibus est exorsus, reliquos vero, qui iusta legitimaque subjectione Pontificis partes tuebantur, ad propulsum in iustam aggressionem compulsi. Indeque innumeræ caedes, direptiones, captivitates, incendia, omnique hostiles & barbaricæ immanitates tota Italia grafabatur.

3. His aliâ dirissimâ in aliis Christianis Provinciis strages & calamitates accedebant. Saracenorum armis, quibuscumque Fridericus fedus & amicitiam contraxerat, Orientem simul & Occidentem infestantibus. Imminabant præterea extreme Constantinopolitano Imperio clades, cujas tunc Latini vix reliquias tuebantur; conspiciantibus adversum eos Græcis finitimisque Barbaris, nulla humani subsidii spe affulgente propter bella, quibus Occidentem Fridericus distinebat. Alter malorum cumulus isdem temporibus Christianæ reipublice funestus incubuit. Gens enim Tartarorum, direpta primum utraq; Armenia, deinde vastata, quæ inter maria Caspium & Euxinum interjacet, Provinciis Georgianorum & Mengrelinorum, veterem Iberiam & Cholcon incolentium, Moscovicam, Poloniam, Transylvaniam, Hungariam, Cæcis & incendiis populata est, Battone duce, circa annum 1241.

4. Angebat simul optimi Pontificis animus collapsa Ecclesiæ disciplina, morumque perveritas in graviora quotidie vitia delabantium, sive Clerum, sive reliquum Christianum populum inspiceret. Cui malo causam dederat diutina bella, factiones, schismata renascentia. Cura ista Pontificem sollicitabat, ut Ecclesie tranquillitatem, & pristinum, qui propemodum obsoleverat, dignitatis splendorem recuperaret. His de causis jam dudum Gregorius nonus, qui præcesserat, Concilium generale Romæ indixerat. Eo cum plurimi ex Galliis & Hispaniis Antifites Genuensium tremibus veçti properarent, in Friderici classem inciderunt, quam ductabat ejus ex concubina filius Encius, quem pater Sardinæ Regem inauguraverat, qui suas quoque maritimas vires Pisana civitas adjunxerat. Et cum Encius in Apuliam ad patrem misisset, inquirens, quid de captiva illa Prælatorum turba, in qua tres erant Cardinales Legati, fieri juberet, ille hac prosperitate insolens hoc disticho ad filium rescriptit:

*Omnes Prælati Papa mandante vocati,
Et tres Legati, veniant hucusque ligati.*

Eosque ad se adductos Fridericus in diversos per Apuliam carceres distribuit. Eam cladem & calamitatem sic ægre tulit Pontifex Gregorius, ut ex animi merore intra paucos dies extinctus sit. Huic subleçtus Cælestinus quartus paucis diebus superstes vita excessit.

5. Cælestinum excepit Innocentius quartus, Sinibaldus antea vocatus, patria Genuensis, ex illustri Flifcorum gente Comitum Lavania. Ille Friderico statim æquissimas pacis condiciones obtulit: At ille, qui nec cum Infidelibus bellum gerere, neque cum fidelibus pacem colere sciebat, omnibus despectis conditionibus, precibusque & admonitionibus rejectis, majori etiam furore exarsit. Tum demum Innocentius, ut luctuosus Ecclesiæ ruinis occurreret, cum nihil per Italiam bellorum tempestatibus undique jactatam tutum esset, clam in Galliam, ubi sanctus regnabat Ludovicus, se recepit, Conciliumque generale Lugduni indixit: quo citatus ad causam dicendam Fridericus reus ire renuit: Legatos vero misit, in quibus præminebat Thadeus vir indultus, qui auctacter in Concilio Friderici causam propugnavit.

6. Præfedit summus Pontifex, eique ad dexteram affedit Constantinopolitanus Imperator, ad sinistram vero alii Principes laici. Interfuerunt tres Patriarchæ, Constan-

tinopolitanus, Antiochenis, & Aquilejensis, quamvis cum hoc tercio reliqui duo hujus confensus ordinem initio acriter disputassent, ejusque sedem disjicerent, quia non erat de præfatis quatuor Patriarchis.

7. Friderici causâ sedulo explorata, Innocentius de Synodi sententia ipsum damnatum Imperio, Regniq; Apulie, Siciliæque dignitate spoliavit. Tum Germania universa a Friderico deficit. Novus exinde creatus est Imperator Henricus Thuringia & Hassie Landgravius. Istoque post biennium mortuo, Villielmus Hollandie Comes. Longobardi in Fridericum rebellant, ipsumque acie victum in fugam vertunt. Ille profugus in Apuliam concessit, & lecto per ægritudinem decumbens, a Manfredo filio illegitimo, qui thesaurum patris Regnoque Siciliæ inhiabat, suffocatus est, admoto ejus ori pulvinate, ut referunt Martinus Polonus, Villianus, Ricordanus, S. Antoninus, alique, mors ejus anno contigit 1250.

8. Hujus Concilii decreta, quotquot a Bonifacio Papa VIII. in librum Decretalium sextum compilata sunt, juxta ordinem, quem eodem in libro sub diversis titulis habent, placet hic referre: quin etiam omissiones supplere, quæ Bini collectoris optime de Ecclesia meriti diligentiam effugerunt.

Cum in multis juris articulis infinitas reprobetur; provide duximus statuendum, ut per illam generalem clausulam, quidam alii, que frequenter in litteris nostris inseritur, ultra tres vel quatuor in judicium non trahantur, quorum nomina in primo citatorio exprimat Imperatori, ne locus fraudi forsitan relinquatur, si circa ea possit libere variare, c. cum in multis, de rescriptis in 6.

Perpetuo prohibemus editio, ne sub aliqua ex his formis, quas perniciose curiositas advenit: Eligo postulando, & postulo eligendo; aut: Eligo postulandum, aut postulo eligendum: cum nec vera electio, nec vera postulatio resultet ex ipsis, quin sibi potius adveniant invicem, ad faciendas electiones, vel postulationes, de cetero procedatur: si secus actum fuerit, eo ipso irritum decernentes. Sub ea etiam forma: Eligo & postulo, prout potest melius de jure valere, (cum incertitudinem continet) quemquam postulari vel eligi prohibemus; statuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere, nisi quando probabiliter dubitatur, utrum quis sit eligendus, vel potius postulandus, &c. c. 1. de postulat. Prælat. in 6.

Sciendum, electionem esse juris ordinatam & communem, postulationem vero extraordinariam, cum petat Superioris dispensationem ad promovendum eum, qui ob aliquod juris impedimentum eligi vetatur.

Dispensatio litem aequitatis compendio volentes, qui possunt industria coartare, statum felicitis recordationis Gregorii Papæ noni prædecessoris nostri super hoc editum ampliantes, decrevimus, ut si quis contra alium plures personales movere voluerit actiones, non ad diversos iudices, sed ad eundem super hujusmodi questionibus omnibus litteras studeat impetrare. Qui vero contrarium fecerit, omni commodo careat litterarum; nec processus habitus valeat per eandem: reo, si cum per ipsas citaverit, vel fatigaverit, in expensis legitimis condemnandus. Reus quoque si eodem iudicio durante actorem sibi obvium dixerit, reconventionis beneficio vel conventionis (si contra eum litteras impetrare maluerit) de jure suo debet apud eundem iudicem experiri, nisi eos in suspensio poterit recusare, simili poena si contra hoc fecerit puniendus, c. dispensatio, de rescript. in 6.

Statuimus, ut si quis electionem, postulationem, vel provisionem factam impugnat, in formam objiciens aliquid, vel personam, & propter hoc ad nos appellari contigerit: tam is, qui opponit, quam qui defendit, & generaliter omnes, quorum interest, & quos causa contingit, per se vel per procuratores ad causam instructos, ad Sedem Apostolicam a die objectionis iter arripiant infra mensem. Sed si pars alia non venerit intra viginti dies, post adventum alterius expectata, in electionis negotio, non obstante cujusquam absentia, sicut de jure fuerit, procedatur. Hæc autem in Dignitatibus, Personaribus, & Canonis observari volumus & mandamus. Adjicientes, ut qui plene non probaverit, quod in formam opponit, ad expensas, quas propter hoc pars altera se fecisse docuerit, condemnentur. Qui vero in probatione defecerit ejus, quod objicit in personam, a beneficiis Ecclesiasticis triennio se noverit suspensum: ad que si infra illud tempus propria temeritate se ingesserit, eis ipso jure perpetuo sit privatus, nullam super hoc de misericordia spem aut fiduciam habiturus: nisi manifestissimis consisterit documentis, quod ipsum a calumnie vitio causa probabilis & sufficiens excusaret, c. 1. de election. in 6.

In electionibus & postulationibus ac scrutiniis, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa, vel

vel incerta penitus reprobamus. Statuentes, ut hujusmodi votis pro non adhibitis habitis, ex puris consensibus celebrantur electio, voce illorum, qui non pure consenserint, ea vice, in alios recedente.

C. in electionibus, eod. tit. id conformatur regule generali: Actus legitimi non recipiunt conditionem neque diem, c. actus legitimi, de regul. jur. in 6. & l. actus legitimi, ff. eodem.

Statuimus, ut conservatores, quos plerumque concedimus, a manifestis injuriis & violentiis defendere possint, quos eis committimus defendendos: nec ad alia, que judicalem indignam exigit, suam possint extendere potestatem: c. 1. de offic. & potest. jud. deleg. in 6.

Officii nostri debitum remediis invigilat subditorum, quia dum eorum excutimus onera, dum scandala removemus, nos in eorum quiete quiescimus & solemur in pace. Proinde presentis decreto statuimus, ut Romane Ecclesiæ Legati quantumcumque plenam legationem obtineant, sive a nobis missi fuerint, sive suarum præteritæ Ecclesiæ legationis sibi vendicent dignitatem; ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem: nisi hoc aliter specialiter duxerimus indulgentiam; quod in Fratribus nostris legatione fungentibus nobis observari; quia sicut honoris prærogativa letantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori, c. de Offic. Leg. in 6.

Prohibemus quoque, ne Remensis Archiepiscopus in diocesis suffraganeorum suorum forane Officiales constituat; quia cum Metropolitanis, ne suorum Suffraganeorum ingrediantur Dioceses, ut in eis auctoritate propria judicent, disponant, aliquidve aliud agant, canonica prohibeat instituta; nequaquam hoc possunt in illis per alios exercere. Nec pro eo quod causas per appellationem delatas ad ipsos possunt in Suffraganeorum suorum diocesis delegare, similiter eis licet tales Officiales instituire in eisdem, qui eorum vice, cum appellatur ad ipsos, citationes vel inhibitiones faciant, seu compellant in hac parte rebellos. Quia in causis per appellationem devolutis ad ipsos, jam jurisdictionem obtinere videntur, propter quod licite possunt super illis committere voces suas: Non sic autem in aliis, in quibus nondum exiit appellatum; & idcirco non debent aliquos constituere pro citationibus in futuris causis appellationum, & inhibitionibus faciendis; nisi aliud Remensis Ecclesiæ, circa talium Officialium institutionem, de consuetudine obtineat speciali. A quibus etiam de consuetudine hujusmodi possint in Remensi provincia constitui, inhibitiones tamen ne procedatur in causis, priusquam ad Remensem curiam appellatur, fieri penitus interdicimus & inhibemus. Officialis autem Remensis Archiepiscopi, quamdiu in sua Provincia vel circa illam extiterit, in Suffraganeos interdicti, vel suspensionis vel excommunicationis proferre sententias non attentent. Et hoc idem ab Officialibus ceterorum Metropolitanorum circa ipsorum Suffraganeos (quibus ob reverentiam Pontificis officii deferri volumus in hac parte) precipimus observari c. 1. de offic. Ordinari. in 6.

Juris esse ambiguum non videtur, iudicem delegatum, qui a Sede Apostolica mandatum ad hoc non accepit speciale, jubere non posse alterutram partium coram se personaliter in iudicio comparere, nisi causa fuerit criminalis, vel nisi pro veritate dicenda, vel pro juramento cautum faciendo, vel alia juris necessitas partes coram eo exegerit personaliter comparere, c. 1. de iudicis in 6.

Exceptionis peremptorie seu defensionis cujuslibet principalis cognitionem negotii contingenti ante litem contestationem objectus, nisi de re iudicata transacta, sive finita excipiant, litigator litem contestationem non impediatur, nec retardet. Licet dicat objector, quod rescriptum non fuisset obtentum, si que sunt impetranti opposita, fuissent exposita deleganti, c. 1. de litem contest. in 6.

Actor, qui ad terminum venire, ad quem citari adversarium fecerat, non curavit, venienti reo in expensis propter hoc factis legitime condemnentur: ad citationem aliam minime admittendus, nisi sufficienter caverit, quod in termino fideliter debeat comparere, c. 1. de dolo & contum. in 6.

Eum qui super dignitate, personam, vel beneficio Ecclesiastico obtinendis cum aliquo litigat possessore; ob partis adversæ contumaciam causa rei servanda in ipsorum possessionem statuimus non mittendum, ne per hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus. Sed liceat in hoc casu, contumacis absentiam divina replente presentia, etiam lite non contestata, diligenter examinato negotio, ipsum sine debito terminare, c. 1. de eo qui mittitur in possessionem caus. rei servit. in 6.

Statuimus, ut positiones negativas, que probari non possunt nisi per confessionem adversarii, iudices admittere possint, si aequitate iudicande viderint expedire. c. de confessis in 6.

Romana Ecclesiæ: & infra. In appellationis causa is,

qui appellantis procurator, vel advocatus in priori iudicio fuerat, non recipiatur in testem. Neque in alio ipse appellanti (presumptione faciente pro eo) deferatur etiam juramentum; sed tunc cum inspectis personarum & ipsius cause circumstantiis id fuerit faciendum, c. Romana de testibus, in 6.

Pia consideratione statuit mater Ecclesiæ, quod majoris excommunicationis exceptio in quacunque parte iudiciorum opposita lites differat, & repellat agentes, ut ex hoc magis censura Ecclesiastica timeatur, communionis periculum evitetur, contumacia vitium reprimatur; excommunicati, dum a communibus actibus excluduntur, rubore suffusi, ad humilitatis gratiam & reconciliationis effectum facilius inclinentur. Sed hominum succrescente malitia, quod provisum est ad remedium, tendit ad noxam. Dum enim in causis Ecclesiasticis frequenter hæc exceptio per malitiam opponitur, contingit interdum differri negotia, & partes fatigari laboribus & expensis: proinde quia morbus iste quasi communis irrepit, dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, speciem illius & nomen excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem se deferre debere in publicam notitiam, quam infra octo dierum spatium (die in quo opponitur minime computato) probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probaverit, iudex in causa procedere non omittat, reum in expensis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione condemnans. Si vero postmodum instantia durante, iudicii & probationis copia succedente, de eadem excommunicatione, vel alia excipiat iterum, & probetur: Actor in sequentibus excludatur, donec mernerit absolutionis gratiam obtinere. His que præcesserunt, nihilominus in suo robore duraturis. Provisio quod ultra duas vices hæc non opponatur exceptio: præterquam si excommunicatio nova emergerit, vel evidens & prompta probatio supervenerit de antiqua. Sed si post rem iudicatam talis exceptio proponatur, executionem impediatur; sed sententia quo præcessit, non minus robur debitum obtinebit. Eo tamen salvo, ut si actor excommunicatus sit publice, & hoc iudex noverit quancumque, (etsi de hoc reus non excipiat) iudex ex officio actorem repellere non postponat, c. 1. de exceptionibus in 6.

Frequens & assidua nos querela circumstrepit, quod spoliatio exceptio nonnunquam in iudicis calumnie proposita, causas Ecclesiasticas impedit & perturbat. Dum enim exceptioni insistitur, appellationes interponi contingit, & sic intermittitur, & plerumque perimitur cause cognitio principalis: Et propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, ut quietem aliis preparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumnie materiam aspernare, statuimus: ut in civilibus negotiis, spoliatio objecta que ab alio quam ab actore facta proponitur, iudex in principali procedere non postponat. Sed si in civilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat a quocunque, infra quindecim dierum spatium (post diem in quo proponitur) quod asserit, comprobabit. Alioquin ex expensis, quas interim actor ob hoc fecerit, iudiciali taxatione præhabita, condemnentur: alias, si iudici æquum visum fuerit, puniendus. Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, cum criminaliter accusatur, qui tota sua substantia, vel majori parte ipsius, se per violentiam destitutum affirmat: secundum hoc loqui Canones, sano credendum est intellectu, quia nec nudi contendere, nec intermes inimicis opponere nos debemus. Hæbet enim spoliatus privilegium, ut non possit exui iam nudatus. Solet autem inter Scholasticos dubitari, si spoliatus a tercio, de spoliatio contra suum accusatorem excipiat, an ei tempus a iudice debeat indulgeri, infra quod restitutionem impleret: ne forte sic velit existere, ut omnem accusationem eludat; quod satis aequitati & iuri consonum estimamus. Quod si infra tempus indultum restitutionem non petierit, & causam, cum potuerit, non ducat ad finem, non obstante spoliatio exceptione poterit accusari, cap. 1. de restitutione spoliatorum, in 6.

Cum aeterni tribunalis iudicis illum reum non habeat, quem iniuste iudex condemnat, testante Propheeta: Nec damnabit eum, cum iudicabitur illi; caveant Ecclesiastici iudices, & prudenter attendant, ut in causarum processibus nihil vendicet odium, aut favor usurper; timor exulet, premium aut expectatio præmi justitiam non avertat: sed stateram gestent in manibus, lanceas appendant æquo libramine, ut in omnibus que in causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententiis & ferendis, præ oculis habeant solum Deum: illius imitantes exemplum, qui querelas populi Tabernaculum ingressus ad Dominum deferbat, ut secundum eius imperium iudicaret. Si quis autem iudex Ecclesiasticus ordinarius, aut etiam delegatus, fame sue prodigus & proprii prosector honoris, contra conscientiam & iustitiam in gravamen partis alterius, in iudicio quidquam fecerit per gratiam, vel per sordes, ab executione officii per annum noverit se suspensum, ad æstima-